
АУДИТ ВИКОНАННЯ ВИМОГ: ЗВЕДЕНІ РЕЗУЛЬТАТИ

*Інвестиції МФК у ПАТ «Концерн Галнафтогаз» (проект МФК № 30477, 31723, 33721)
Україна*

ПАТ «Концерн Галнафтогаз» займає друге місце на українському ринку роздрібної реалізації пального за обсягом продажів нафтопродуктів та є третьою за розміром мережею автозаправних комплексів у країні. Мережа автозаправних комплексів «ОККО», що належить Галнафтогазу, окрім пального, пропонує і такі послуги, як магазини супутніх товарів, автомийки та ресторани швидкого харчування. МФК має три діючих проекти із Галнафтогазом, які було ухвалено у 2011, 2012 та 2013 рр. Одна з цілей інвестицій полягала у наданні Галнафтогазу допомоги у будівництві, модернізації та експлуатації АЗК в Україні.

У кінці 2016 р. відповідно до угоди, укладеної між Галнафтогазом та забудовником, ТОВ «Гуель Парк», почалося будівництво нової автозаправної станції («АЗС») на вулиці Ревуцького, м. Київ, Україна. Місцеві мешканці, які виступали проти будівництва, подавали скарги та проводили акції протесту. Будівельні роботи продовжувалися до жовтня 2017 р., коли протести посилювалися, в результаті чого було пошкоджено майже зведену будівлю та обладнання. У листопаді 2019 р. клієнт оголосив про розірвання свого договору із забудовником щодо придбання або оренди АЗС. У січні 2020 р. МФК повідомила Омбудсмену про факт продажу Галнафтогазом своїх прав на купівлю АЗС на вул. Ревуцького та демонтажу елементів свого бренду та об'єктів наземної інфраструктури, в тому числі паливних насосів. Наразі запуск АЗС до експлуатації не відбувся.

У серпні 2018 р. до Апарату Омбудсмена (CAO) надійшла скарга, яку було подано двадцятьма представниками місцевої громади за підтримки місцевої НУО «Екодія». У скарзі було зазначено занепокоєння громади щодо впливу АЗС на навколишнє середовище та відповідності її будівництва нормам законодавства України. Заявники також вказали на відсутність проведення консультацій із громадськістю щодо будівництва АЗС, видачу дозволу на будівництво із порушенням норм законодавства, корупцію та застосування сили проти протестуючих. За результатами проведення оцінки Апаратом Омбудсмена скаргу було передано на розгляд до служби аудиту Апарату Омбудсмена.

Метою проведення аудиту дотримання вимог є забезпечення того, щоби розслідування ініціювалося лише стосовно проектів, які викликають значне занепокоєння щодо наслідків екологічного та соціального характеру або із якими пов'язані питання системної важливості для Міжнародної фінансової корпорації (МФК). Під час прийняття рішення щодо проведення розслідування Апарат Омбудсмена зважує різні фактори, в тому числі масштаб порушених питань екологічного та соціального характеру, та проводить загальну оцінку того, чи розслідування виконання вимог є відповідною реакцією на такі обставини.

Заявники занепокоєні потенційним впливом АЗС на здоров'я мешканців та екологію району, що є густонаселеним та знаходиться близько до зони відпочинку. Заявники стурбовані тим, що АЗС, побудовані в аналогічних умовах, наражають місцевих жителів на небезпеку. Ризики, пов'язані із будівництвом та експлуатацією роздрібних АЗС, можна контролювати за допомогою стандартних заходів з мінімізації ризиків, але за відсутності належного управління може виникнути ціла низка проблем, та існують дослідження, результати яких

обґрунтовують занепокоєння заявників щодо впливу АЗС на стан здоров'я мешканців розташованих поруч житлових будинків.

Заявники стверджують, що Гуель Парк відмовився від діалогу стосовно екологічних наслідків будівництва АЗС на вулиці Ревуцького, а Галнафтогаз стверджував, що забудова не відноситься до його відповідальності. Заявники також стверджують, що зіткнулися із погрозами та залякуванням у наслідок спроб донести свою позицію та протестів проти будівництва АЗС.

Апарат Омбудсмена вважає, що існує ймовірність того, що під час розгляду проекту МФК не було враховано відповідні екологічні та соціальні вимоги. Як зазначено у наглядовій документації МФК, основною причиною для занепокоєння є той факт, що будівництво АЗС на вулиці Ревуцького не підпадає під відповідальність клієнта, оскільки забудовником є окрема компанія. Апарат Омбудсмена має запитання щодо цього підходу у розрізі положень щодо дотримання Стандартів діяльності, за якими клієнт повинен враховувати та контролювати ризики третіх сторін, в тому числі ризиків, які випливають за контрактними домовленостями.

При цьому не передбачається, що сама МФК буде здійснювати оцінку та нагляд за виконанням кожного будівельного проекту, що здійснюється клієнтом або підрядниками клієнта в рамках подібного інвестиційного проекту. Скоріше МФК має контролювати таке будівництво за допомогою системи екологічного та соціального управління клієнта. У цьому випадку МФК мала проконтролювати, що клієнт розробив таку систему, яка охоплює повний спектр його діяльності, в тому числі АЗС – зокрема, оскільки розширення мережі АЗС було значною частиною бізнес-плану клієнта.

МФК дізналася про існування суперечок стосовно будівництва АЗС на вулиці Ревуцького в результаті проведення акцій протесту у жовтні 2017 р. В таких обставинах Політика сталості передбачає, що МФК спільно з клієнтом має врегулювати питання, які виникають під час реалізації проекту, відповідно до Стандартів діяльності. Зокрема, МФК має пересвідчитися, що система соціального та екологічного управління клієнта застосовується до оскаржуваної діяльності та дозволяє достатнім чином врегулювати заявлені ризики. МФК було вжито заходів для збору інформації щодо АЗС на вулиці Ревуцького та діяльності клієнта щодо експлуатації мереж АЗК в цілому. При цьому в Омбудсмена виникли питання щодо того, чи такий підхід МФК дозволяє зробити висновок, що з боку клієнта управління ризиками, які виникають у зв'язку із будівництвом нових роздрібних АЗС, відповідає вимогам Стандартів діяльності – як стосовно АЗС на вул. Ревуцького, так і в цілому.

Якби Галнафтогаз мав намір завершити будівництво АЗС на вул. Ревуцького, комбінація зазначених вище проблемних питань у частині дотримання вимог та екологічних і соціальних аспектів могла бути достатньою для ініціювання розслідування виконання вимог. Однак з огляду на те, що, судячи з усього, Галнафтогаз відмовився від забудови об'єкту по вул. Ревуцького, Омбудсмен приймає рішення не проводити розслідування виконання вимог за цією скаргою. Також під часу проведення аудиту виконання вимог МФК повідомила про початок роботи із цим клієнтом щодо перегляду його політики залучення зацікавлених сторін. Це певним чином стосується занепокоєння Омбудсмена стосовно нагляду МФК за системою екологічного та соціального управління клієнта, що у більш загальний спосіб стосується будівництва автозаправних станцій. Також МФК зобов'язалася проконтролювати внесення клієнтом екологічних та соціальних вимог, передбачених Стандартами діяльності МФК, у договори забудови, які він укладає із партнерами та забудовниками. В таких обставинах Омбудсменом було прийнято рішення закрити цю скаргу без подальшого розслідування.

Оскільки та частина скарги, що стосується шахрайства та корупції, не підпадає під мандат Омбудсмена, Омбудсмен перенаправив її на розгляд Апарату Групи Світового банку з питань інституційної доброчесності.

Про Апарат Омбудсмена

Мандат Апарату Омбудсмена – сприяння чесному, об'єктивному та конструктивному розгляді скарг та підсилення соціальної та екологічної підзвітності МФК та БАГІ.

Апарат Омбудсмена з дотримання вимог (CAO) – це незалежний механізм, що підпорядковується напрямку Президенту Світового банку. Апарат Омбудсмена розглядає скарги, що подаються представниками громад проти проектів, які фінансуються двома механізмами Групи Світового банку, що діють у приватному секторі – Міжнародною фінансовою корпорацією (МФК) та Багатостороннім агентством з гарантування інвестицій (БАГІ).

З більш детальною інформацією про Апарат Омбудсмена можна ознайомитися за посиланням: www.cao-ombudsman.org.

Зміст

Список абревіатур.....	5
I. Огляд порядку проведення аудиту виконання вимог.....	6
II. Передумови	8
Інвестиційні проекти МФК.....	8
Стислий зміст скарги	9
III. Аналіз.....	10
Нормативна база МФК	10
Попередня експертиза МФК	11
Нагляд за виконанням проекту з боку МФК	13
Висновки	20
IV. Рішення Омбудсмена	21

Список аббревіатур

Абревіатура Визначення

АЗС	Автозаправна станція
БАГІ	Багатостороннє агентство з гарантування інвестицій
МФК	Міжнародна фінансова корпорація
НУО	Неурядова організація
Омбудсмен	Апарат Радника / Омбудсмена з дотримання вимог (САО)

I. Огляд порядку проведення аудиту виконання вимог

При отриманні Апаратом Омбудсмена скарги стосовно проекту, який було профінансовано МФК або БАГІ, спочатку проводиться оцінка такої скарги. Якщо Омбудсмен доходить до висновку, що сторони не бажають або не можуть досягнути рішення за допомогою медіації, справа передається до служби аудиту Апарату Омбудсмена для проведення експертизи та, можливо, розслідування.

Експертиза виконання вимог може проводитися за рішенням віце-президента Апарату Омбудсмена, керівництва МФК/БАГІ або президента Групи Світового банку.

Предметом аудиту Омбудсмена є діяльність МФК або БАГІ, а не їхніх клієнтів. Це стосується всіх напрямків господарської діяльності МФК, включно із виробничою галуззю, фінансовими ринками та консультативними послугами. Омбудсмен оцінює, яким чином МФК/БАГІ самі визначили виконання наданих рекомендацій, та чи відповідають результати виконання таких рекомендацій або вжиття заходів цілям і завданням політики цих організацій. Втім, у багатьох випадках під час здійснення оцінки результатів проекту та заходів, які здійснюють МФК/БАГІ для виконання відповідних вимог, Омбудсмен вважає за потрібне проаналізувати і дії клієнта та перевірити результати діяльності на місцях.

Щоби прийняти рішення щодо необхідності проведення розслідування, Омбудсмен спочатку проводить аудит виконання вимог. Метою проведення аудиту виконання вимог є забезпечення того, щоби розслідування ініціювалося лише стосовно проектів, які викликають значне занепокоєння щодо наслідків екологічного та соціального характеру або із якими пов'язані питання системної важливості для МФК/БАГІ.

Омбудсмен проводить аудит виконання вимог відповідно до низки базових критеріїв. Ці критерії призначені для визначення необхідності проведення розслідування дотримання вимог, оскільки Омбудсмен намагається встановити наступне:

- Чи існують докази потенційних негативних екологічних та/або соціальних наслідків значного масштабу зараз або в майбутньому?
- Чи є ознаки того, що з боку МФК/БАГІ мало місце недотримання або неналежне дотримання встановлених вимог чи критеріїв оцінки?
- Чи є докази того, що положення МФК/БАГІ, незалежно від факту їхнього дотримання, не забезпечили достатній рівень захисту?

Під час проведення аудиту Омбудсмен встановлює взаємодію із групою фахівців МФК/БАГІ, які працюють на проекті, а також із іншими зацікавленими сторонами із метою визначення того, яких критеріїв дотримувалися самі МФК/БАГІ під час оцінки виконання проекту, як МФК/БАГІ встановили дотримання цих критеріїв, як МФК/БАГІ визначили, що ці положення забезпечують достатній рівень захисту, та, в цілому, чи доцільно проводити розслідування дотримання встановлених вимог. За результатами проведення аудиту виконання вимог Апарат Омбудсмена може закрити справу або ініціювати проведення розслідування виконання вимог з боку МФК або БАГІ.

Після завершення аудиту виконання вимог Омбудсмен доводить результати до відома МФК/БАГІ, Президента Групи Світового банку та членів Правління у письмовій формі. Якщо аудит виконання вимог було проведено за справою, переданою службою врегулювання

суперечок Омбудсмена, то рішення у письмовій формі також доводиться до відома заявника. Підсумкове зведення всіх результатів проведення аудиту буде опубліковано. Якщо Омбудсмен приймає рішення про проведення розслідування за результатами проведення аудиту виконання вимог, Омбудсмен визначає загальні положення щодо проведення такого розслідування відповідно до своїх Оперативних настанов.

II. Передумови

Інвестиційні проекти МФК

МФК впроваджує 3 проекти із ПАТ «Концерн Галнафтогаз» (надалі за текстом – «Галнафтогаз» та «клієнт»): №31723, №33721 та №30477. Кожен проект призначений забезпечити розширення Галнафтогазу в Україні шляхом фінансування АЗС та інших об'єктів транспортної інфраструктури. Всі ці проекти відносяться до Категорії «В», до яких МФК відносить господарську діяльність із ймовірними обмеженими екологічними або соціальними ризиками або наслідками, які є не поширеними, в цілому обмежуються територією об'єкту, зазвичай є зворотними та легко усуваються за допомогою відповідних заходів.¹

Проект МФК №30477: Галнафтогаз – Центр

Проект №30477 було затверджено у 2011 р., його метою є розширення Галнафтогазу в Центральній та Східній Україні шляхом (а) будівництва / реконструкції приблизно 75 АЗС великої потужності, магазинів супутніх товарів та модулів зрідженого нафтового газу; (b) інвестування у модернізацію об'єктів інфраструктури та системи вимірювання та контролю; та (c) управління ризиками щодо робочого капіталу шляхом часткового заміщення короткотермінових кредитів на довготермінову позику.² Загальна вартість проекту – приблизно 210 млн. доларів США. МФК надала пакет фінансування боргу у розмірі 80 млн. доларів США.

Проект МФК №31723: «СП Схід»

Проект №31723 було затверджено у грудні 2012 р., його метою є надання підтримки ТОВ «Оккосхідінвест» – спільному підприємству, заснованому Галнафтогазом та інвестиційним фондом ADM Capital – у будівництві/придбанні та експлуатації АЗК ОККО високої місткості, а також забезпечення додаткового робочого капіталу з метою розширення мережі АЗК до 80 одиниць.³ Загальна вартість проекту – приблизно 165 млн. доларів США. МФК надала пакет фінансування боргу у розмірі 85 млн. доларів США із можливістю перетворити 15 млн. доларів із цієї суми у власний капітал.

Проект МФК №33721: Галнафтогаз – синдигований кредит

Проект №33721 було затверджено у листопаді 2013 року, і його метою є розширення об'єктів Галнафтогазу в Україні, зокрема на півдні, шляхом: (а) збільшення кількості АЗС, магазинів супутніх товарів та модулів зрідженого газу, (b) інвестування у модернізацію об'єктів інфраструктури та системи вимірювання та контролю, та (c) управління ризиками щодо робочого капіталу шляхом часткового заміщення короткотермінових кредитів на довготермінову позику.⁴ Загальна вартість проекту – приблизно 220 млн. доларів США.

¹ МФК. «Екологічні та соціальні категорії» Доступно за посиланням: <http://bit.ly/ESCategorization>.

² МФК. «Галнафтогаз – Центр: Результати соціально-екологічної експертизи». 30 березня 2011 р. Доступно за посиланням: <http://bit.ly/IFC-Disclosure-30477-ESRS>; МФК. «Галнафтогаз – Центр: Огляд запропонованої інвестиції». 30 березня 2011 р. Доступно за посиланням: <http://bit.ly/IFC-Disclosure-30477-SPI>.

³ МФК. «СП Схід: Результати соціально-екологічної експертизи». 26 липня 2012 р. Доступно за посиланням: <http://bit.ly/IFC-Disclosure-31723-ESRS>; МФК. «СП Схід: Висновки щодо інвестиції». 26 липня 2012 р. Доступно за посиланням: <http://bit.ly/IFC-Disclosure-31723-SPI>.

⁴ МФК. «Галнафтогаз – синдигований кредит: Результати соціально-екологічної експертизи». 25 вересня 2013 р. Оновлено 8 серпня 2016 р. Доступно за посиланням: <http://bit.ly/IFC-Disclosure->

МФК надала пакет фінансування боргу у розмірі 100 млн. доларів США. За даними МФК, 5,5 млн. доларів США з суми позики вибрано не було.

Стислий зміст скарги

У 2016 р. ТОВ «Гуель Парк» (забудовник) почало будівництво нової автозаправної станції на перехресті вул. Ревуцького та вул. Ахматової у м. Києві, Україна. Спільна діяльність клієнта із забудовником почалася у травні 2016 р. з підписання договору купівлі-продажу. За інформацією Омбудсмена, клієнт зобов'язався придбати компанію-збудовника, Гуель Парк, після завершення будівництва АЗС.

Місцеві мешканці, які виступали проти будівництва, подавали скарги та проводили акції протесту, починаючи з грудня 2016 р. У серпні 2017 р. було порушено судові провадження щодо припинення будівництва. Верховний суд підтримав рішення суду нижчої інстанції про те, що будівельні роботи проводилися Гуель Парком відповідно до чинного законодавства. У жовтні 2017 р. протести проти будівництва зросли, що призвело до пошкодження майже завершеної будівлі та обладнання АЗС. Наразі запуск АЗС до експлуатації не відбувся.

У серпні 2018 р. до Апарату Омбудсмена (CAO) надійшла скарга, яку було подано двадцятьма представниками місцевої громади за підтримки місцевої НУО «Екодія». У скарзі було зазначено занепокоєння громади щодо впливу АЗС на навколишнє середовище та відповідності її будівництва нормам законодавства України. Заявники стверджують про відсутність проведення консультацій із громадськістю щодо будівництва АЗС та застосування сили проти протестуючих.

Заявники стверджують, що компанія-збудовник, Гуель Парк, контролюється Галнафтогазом. Вони зазначають, що залучення Гуель Парку до будівництва АЗС було бізнес-стратегією клієнта, щоби відгородити себе від відповідальності за екологічні та соціальні наслідки будівництва об'єкту. Як зазначено у Звіті Омбудсмена за результатами проведення оцінки, опублікованому у березні 2019 р., Галнафтогаз стверджував, що забудовником АЗС є Гуель Парк, і що Галнафтогаз та Гуель Парк підписали договір, згідно з яким Галнафтогаз орендує або придбає АЗС після завершення будівельних робіт, офіційного введення в експлуатацію об'єкту та реєстрації права власності Гуель Парк на користь Галнафтогаз. Через це Галнафтогаз стверджував, що не має жодного юридичного відношення до будівництва заправки та не має юридичного права втручатися у господарську діяльність Гуель Парку як окремої юридичної особи.

Що стосується АЗС на вулиці Ревуцького, заявники озвучили занепокоєність щодо наступного:

- порушення державних будівельних норм та кадастрових вимог;
- браку консультацій з громадськістю або залучення громадськості; та
- потенційних наслідків для довкілля та стану здоров'я місцевих мешканців та відсутність аналізу таких ризиків.

Заявники стверджують, що клієнт залякував активістів та представників громади, які виступали проти будівництва, шляхом погроз та судових позовів, а також що під час акцій протесту, що проводилися на законних підставах 27 та 28 вересня та 4 жовтня 2017 року,

[33721-ESRS](#); МФК. «Галнафтогаз – синдикований кредит: Висновки щодо інвестиції». 25 вересня 2013 р. Доступно за посиланням: <http://bit.ly/IFC-Disclosure-33721-SII>.

поліція жорстоко розганяла протестуючих, використовуючи палиці та сльозогінний газ на прохання Галнафтогазу.

Заявники також стверджують, що Галнафтогаз задіяний у корупційних схемах, пов'язаних із будівництвом АЗС, в тому числі АЗС на вул. Ревуцького. Оскільки звинувачення у шахрайстві та корупції не підпадають під мандат Апарату Омбудсмена, Омбудсмен перенаправив її на розгляд Апарату Групи Світового банку з питань інституційної доброчесності.

Додаткова інформація щодо питань, порушених заявниками, а також зведена інформація щодо наданих клієнтом відповідей викладено у основній частині цього звіту.

Під час проведення Оцінки обидві сторони висловили побажання, щоби Омбудсменом було проведено процедуру перевірки виконання встановлених вимог.

III. Аналіз

Нормативна база МФК

Проект МФК №30477 (2011 р.) згадується у «Політиці забезпечення екологічної та соціальної сталості» МФК («Політика сталості») за 2006 р. та «Стандартах діяльності щодо соціальної та екологічної сталості» («Стандарти діяльності») – обидва документа далі за текстом іменовані як «Стратегія забезпечення сталості».⁵ Інвестиції, виділені МФК клієнту у рамках проектів №31723 (2012) та №33721 (2013), описані у Стратегії щодо забезпечення сталості від 2012 р. Стратегія щодо забезпечення сталості містить декілька вимог, що мають відношення до скарги. Наведені нижче посилання є посиланнями на Стратегію у редакції від 2012 р., якщо окремо не зазначено нижче. Процедура попередньої експертизи екологічних та соціальних аспектів визначає порядок перевірки МФК дотримання клієнтом Політики та Стандартів діяльності. МФК проводила експертизу та нагляд за використанням наданої клієнту інвестиції відповідно до редакції №4 (2009 р.) та подальших редакцій Процедури проведення екологічної та соціальної експертизи.

На етапі проведення попередньої експертизи МФК має ознайомитися із системою екологічного та соціального управління клієнта та встановленими процедурами управління ризиками (Політика сталості, п. 27). МФК фінансує лише ту інвестиційну діяльність, яка, за прогнозами, буде відповідати вимогам Стандартів діяльності протягом певного строку (Політика сталості, п. 22).

Стандарт діяльності №1 передбачає, що клієнт МФК розробляє та дотримується системи екологічного та соціального управління, що відповідає характеру та масштабу проекту, а також рівню соціальних та екологічних ризиків та впливу (п. 5).⁶ Система екологічного та соціального управління повинна містити декілька складових: нормативні вимоги, визначення ризиків та впливу; програми управління; організаційні спроможності; план заходів у разі надзвичайної ситуації; взаємодія із зацікавленими сторонами; моніторинг та оцінка. Відповідно до стандарту діяльності №1 клієнт має встановити соціально-екологічну політику, що відповідає Стандартам діяльності, а діяльність в рамках проекту має

⁵ З інформацією щодо Стратегії забезпечення сталості МФК можна ознайомитися за посиланням: <http://bit.ly/IFC-Sustainability-Framework>. З інформацією щодо Стандартів діяльності МФК можна ознайомитися за посиланням: <http://bit.ly/IFC-Performance-Standards>.

⁶ У контексті цього аудиту «проект» складається із трьох діючих інвестицій МФК: №33721, №3172 та №30477. Інвестиції МФК призначені забезпечити розширення діяльності Галнафтогазу, яка охоплює велику мережу АЗС та супутньої інфраструктури.

здійснюватися згідно із законодавством відповідної юрисдикції (п. 6). Вимоги стосовно недопущення забруднення (стандарт №3); охорона здоров'я та безпеки населення, а також управління заходами безпеки (стандарт №4) впроваджуються у господарській діяльності клієнта за допомогою системи екологічного та соціального управління.

Стандарт №1 передбачає, що проекти, в яких фігурують конкретно визначені фізичні елементи, аспекти та об'єкти, що можуть створювати ризики та вплив екологічного та соціального характеру, мають бути визначені у контексті зони впливу проекту (р. 8), і це також відноситься до діяльності та об'єктів, які перебувають у безпосередньому володінні, експлуатації та управлінні, в тому числі з боку підрядників.

У Політиці сталості також зазначено, що інколи здатність клієнта забезпечувати рівень дотримання екологічних та соціальних вимог згідно зі Стандартами може залежати від дій третіх осіб, до яких можуть відноситися підрядники (п. 23). В рамках проведення власної перевірки МФК проводить експертизу визначення клієнтом ризиків третіх осіб та встановлює, чи підлягають такі ризики управлінню, і якщо так – то за яких умов, з метою забезпечення відповідності вимогам Стандартів.

Стандарт №1 встановлює, що у разі виникнення екологічних та соціальних ризиків клієнт має врегулювати проблему цих ризиків у тій мірі, в якій він здатний контролювати дії третьої сторони та впливати на них (п. 9). Стандарт №1 також передбачає, що клієнт повинен впровадити процедури моніторингу та визначення ефективності програми управління, при цьому зазначається, що здійснення моніторингу має коригуватися відповідно до показників ефективності та зворотного зв'язку (п. 22).

Що стосується залучення зацікавлених сторін, то згідно зі стандартом №1 клієнт повинен надати представникам місцевої громади доступ до інформації про мету, характер та масштаб реалізації проекту, тривалість ведення проектної діяльності, ризики та потенційний вплив на громаду, а також запропонований процес залучення зацікавлених сторін та механізм оскарження (п. 29).

Якщо громада піддається виявленим ризикам та негативному впливу проекту, клієнт має організувати процес консультацій у порядку, що забезпечує громаді можливість висловити свою думку щодо ризиків та впливу проекту, заходах для зменшення наслідків, та дозволяє клієнту врахувати цю думку та вжити відповідних заходів (п. 30). Масштаб та ступінь взаємодії, що вимагається для процесу консультації, мають бути співрозмірні до рівня ризиків та негативного впливу проекту, а також занепокоєнням, висловленим представниками громади.

Попередня експертиза МФК

На попередній стадії проектного циклу Омбудсмен оцінює, чи МФК проводила експертизу екологічних та соціальних ризиків інвестиції. Результат оцінки МФК має відповідати рівню екологічних та соціальних ризиків та впливу (Політика сталості, п. 6).⁷ У ході проведення аудиту виконання вимог Омбудсменом було розглянуто підхід МФК до оцінки здатності системи екологічного та соціального управління клієнта бути застосованою до розширення мережі АЗС клієнта.

Оцінка екологічних та соціальних ризиків, проведена МФК

⁷ МФК. 2012). Політика сталості, п.6.

В рамках попередньої експертизи МФК ознайомила із технічною, екологічною, соціальною інформацією та даними, що стосувалися охорони здоров'я та безпеки, та відвідала автозаправні станції та паливні термінали у м. Львів, Україна, в березні 2011 р.⁸ Представники МФК повідомили, що до проведення попередньої експертизи проекту також було залучено соціальних фахівців, однак Омбудсман не зміг отримати підтвердження цього.

МФК визначила декілька Стандартів діяльності, які мають особливе значення для проекту: Стандарт №1: Оцінка та управління екологічними та соціальними ризиками та впливом Стандарт №2: Умови праці Стандарт №3: Профілактика та боротьба із забрудненням Стандарт №4: Охорона громадського здоров'я та безпеки.⁹

У резюме соціальної та екологічної експертизи, яку МФК проводила перед виділенням першої інвестиції клієнту (проект №30477) зазначено, що роздрібні автозаправні станції клієнта в основному належать до бренду ОККО та що їх оснащення або будівництво здійснювалося відповідно до стандартів Європейського союзу (ЄС).

У резюме соціальної та екологічної експертизи за проектами №30477 та №31723 МФК виділила наступні основні проблемні питання екологічного та соціального характеру: (i) недопущення забруднення підземних вод та ґрунтів; (ii) контроль над викидами летючих органічних сполук; (iii) експлуатаційні загрози та заходи у разі виникнення позаштатних ситуацій; (iv) охорона та безпека праці; (v) перевезення дорожнім транспортом; та (vi) залучення громадськості. МФК повідомила, що клієнт представив плани врегулювання цього впливу та забезпечення дотримання проектом екологічних та соціальних вимог, в тому числі Стандартів діяльності (МФК), Настанов з охорони довкілля, здоров'я та праці та норм національного законодавства. Щодо проекту №33721 значних ризиків виявлено не було.

Оцінка системи екологічного та соціального управління клієнта

Згідно з документами МФК та незалежної групи фахівців з оцінки, систему екологічного та соціального управління для проекту розроблено було. Незалежна група фахівців оцінила систему екологічного та соціального управління як задовільну, при цьому зазначивши, що клієнт звертався до МФК з метою вдосконалення своїх систем управління довкіллям, соціальними аспектами, здоров'ям та безпекою, які мали бути у повній відповідності до Стандартів діяльності. Під час проведення аудиту Омбудсмену було надано обмежений перелік документів стосовно системи екологічного та соціального управління щодо цього проекту.

Плани екологічних та соціальних заходів клієнта

В плані екологічних та соціальних заходів за проектом №30477, узгодженому між МФК та клієнтом, основна увага приділяється екологічним вдосконаленням газових терміналів клієнта, але також міститься вимога щодо того, що клієнт має «залучати місцеву громаду до відпрацювання дій у разі виникнення пожежі».¹⁰ Хоча у 2012 р. план екологічних та

⁸ МФК, 2011, «Галнафтогаз Центр: Резюме соціальної і екологічної експертизи».

⁹ Там же.

¹⁰ МФК, план екологічних та соціальних заходів: «Галнафтогаз – Центр: Резюме екологічної та соціальної експертизи».

соціальних заходів не передбачав жодних заходів, пов'язаних із роздрібними АЗС або системою екологічного або соціального управління клієнта,¹¹ у 2013 р. план вже містив вимогу, згідно з якою клієнт мав розробити та впровадити програму внутрішнього та зовнішнього аудиту охорони довкілля, здоров'я та безпеки до 1 грудня 2013 р.¹² Жодних конкретних заходів не було передбачено у частині безпеки, взаємодії із громадою, розкриття інформації або консультацій.

Відповідно до резюме екологічної та соціальної експертизи, Галнафтогаз впровадив програми залучення та розвитку громад та виділив під них бюджет; також зазначалося, що на кожній АЗС було розміщено оголошення із номером «гарячої лінії», на яку місцеві жителі можуть звертатися у разі виникнення питань щодо діяльності Галнафтогазу.¹³ В проектних документах зазначено, що клієнт проводив роботу із зовнішніми зацікавленими сторонами для поширення інформації про свою стратегію корпоративної соціальної відповідальності. Однак під час проведення аудиту Омбудсмена не було виявлено жодних документів стосовно взаємодії клієнта із місцевими громадами до початку будівництва або реконструкції АЗС.

У 2013 р. в резюме соціальної та екологічної експертизи за проектом №33721 стосовно персоналу безпеки зазначалося, що Галнафтогаз залучає сторонню агенцію для охорони своїх сховищ та автозаправних станцій. Охорона не озброєна. У разі виникнення серйозної загрози безпеці Галнафтогаз викликає поліцію.¹⁴ За результатами ознайомлення з документацією Омбудсменом не було виявлено проведення оцінки ризиків безпеки.

Нагляд за виконанням проекту з боку МФК

Під час проведення аудиту виконання вимог розглядалося здійснення нагляду МФК за проектами №30477, 31723 та 33721, а також реакція МФК на суперечки навколо АЗС на вул. Ревуцького, починаючи з 2017 р. До цього відносилось: (а) розгляд МФК впровадження клієнтом заходів, передбачених планом екологічних та соціальних заходів, та (б) підхід МФК до контролю за ефективністю системи екологічного та соціального управління клієнта у частині попередження та зниження ризиків, пов'язаних із будівництвом автозаправних станцій з урахуванням вимог Стандартів діяльності. Під час здійснення нагляду МФК повинна оцінити діяльність клієнта відповідно до екологічних та соціальних умов інвестування (п. 45) та згідно з Процедур проведення екологічної та соціальної експертизи. Процедури проведення екологічної та соціальної експертизи зазначають, що метою здійснення нагляду є отримання інформації для оцінки відповідності проекту Стандартам діяльності та іншим конкретним екологічним та соціальним вимогам, яких зобов'язаний дотримуватися клієнт (Процедура проведення екологічної та соціальної експертизи б.1). Це передбачає проведення періодичної оцінки інформації, що стосується проекту та стає наявною, а також визначення обставин, які мають відношення до проекту, але виникнення яких не передбачалося на етапі проведення аудиту, та які можуть призвести або призводять до ризиків або негативних наслідків екологічного та соціального характеру. (Процедура проведення екологічної та соціальної експертизи 6.2.1).

Дотримання вимог національного законодавства

¹¹ МФК, 2012, «СП Схід: Резюме екологічної та соціальної експертизи.

¹² МФК, 2013, «Галнафтогаз – синдигований кредит: Резюме соціальної і екологічної експертизи.

¹³ МФК, 2011, «Галнафтогаз Центр: Резюме соціальної і екологічної експертизи.

¹⁴ Там же.

Заявники стверджують, що будівництво АЗС заборонено на цій ділянці у відповідності до кадастру і що, дозвіл, який був виданий для цієї ділянки, передбачав будівництво автомобільної парковки. Заявники також стверджують, що згідно з національними Державними будівельними нормами АЗС повинна бути на відстані 50 метрів від житлових будинків та за 100 метрів від громадського транспорту. Заявники стверджують, що фактично АЗС на вул. Ревуцького знаходиться у 30 метрах від найближчого житлового будинку та у 10.5 метрах від зупинки громадського транспорту. Заявники стверджують, що у липні 2017 р. Департаментом Державної архітектурно-будівельної інспекції м. Києва було визначено факт наявності таких порушень нормативних вимог, та встановлено, що забудовник, Гуель Парк, має їх усунути.

Заявники стверджують, що будівельні роботи порушують їхнє конституційне право на безпечне для життя та здоров'я довкілля, гарантоване статтею 50 Конституції України. Заявники додають, що всупереч Закону України №40/95-ВР «Про екологічну експертизу» екологічну експертизу не було проведено перед початком будівництва АЗС для оцінки потенційних екологічних ризиків запланованого будівництва. Заявники також зазначають, що ані Гуель Парк, ані Галнафтогаз не проводили публічних консультацій стосовно будівництва АЗС, що є порушенням статті 5 Закону України «Про основи містобудування» та статті 21 Закону України №3038-IV «Про регулювання містобудівної діяльності».

Галнафтогаз стверджує, що (i) забудовник отримав від відповідних органів державної влади дозвіл на виконання будівельних робіт, а результати експертизи підтвердили відповідність чинним нормам законодавства, та (ii) за результатами державної експертизи не було виявлено порушення жодних містобудівельних норм.

Під час здійснення нагляду МФК отримала інформацію про дотримання вимог національного законодавства за допомогою Звітів клієнта про результати щорічного моніторингу. Що стосується питань, порушених у скарзі, то у Звітах за результатами щорічного моніторингу Галнафтогазу зазначається, що, хоча автозаправні станції вважаються «об'єктами високого ризику» та вимагають наявності планів готовності до виникнення надзвичайної ситуації («Плани локалізації та усунення наслідків»), за законодавством України не вимагається залучати громадськість до розробки таких планів. Під час попереднього ознайомлення із документацією Омбудсменом не було виявлено жодних планів будівництва конкретних об'єктів або дозвільної документації, яка б надавалася МФК.

Згідно із документацією, яку Омбудсменом було отримано від МФК, клієнт вимагав від Гуель Парку отримання містобудівних умов та обмежень забудови земельної ділянки для будівництва АЗС або для реконструкції існуючих будівель для АЗС, та вимагав від забудовника дотримання законодавства України. Окрім цього, за угодою між Галнафтогазом та Гуель Парком забудовник мав проводити громадські слухання відповідно до норм законодавства України.

З документації щодо результатів перевірки, проведеної МФК, видно, що після отримання інформації про протести проти забудови на вул. Ревуцького МФК звернулася до клієнта стосовно дотримання норм національного законодавства. У відповідь Галнафтогаз повідомив, що позов, поданий у 2017 р. Київською міською радою проти Гуель Парку, було відхилено судами, оскільки придбання земельної ділянки та будівництво АЗС здійснювалося на законних засадах. Галнафтогаз також повідомив, що відповідно до Закону України «Про екологічну експертизу» у редакції, що діяла до грудня 2017 р.,

проведення оцінки впливу на навколишнє середовище для будівництва або реконструкції об'єктів нерухомості не вимагалася. Галнафтогаз також зауважив, що за чинним законодавством України, зокрема Законом України «Про оцінку впливу на довкілля», від забудовника не вимагається проводити громадські консультації у зв'язку із кожним новим проектом будівництва або реконструкції.

Залучення зацікавлених сторін

Заявники стверджують, що ні Галнафтогаз, ні Гуель Парк не зверталися до інших зацікавлених сторін до початку будівництва АЗС. Заявники стверджують, що після виявлення типу об'єкту будівництва на вул. Ревуцького вони звернулися до Гуель Парку та Галнафтогазу у лютому 2017 р., щоби закликати їх до публічного обговорення забудови. Заявники стверджують, що Галнафтогаз відхилив цю пропозицію на дій підставі, що компанія не задіяна у будівництві, а Гуель Парк не надав відповіді.

Галнафтогаз стверджує, що після того, як компанія дізналася про незгоду місцевої громади із будівництвом АЗС та судовий позов проти Гуель Парку, вона оголосила зустріч із місцевими мешканцями для врегулювання ситуації. Зустріч відбулася 26 жовтня 2017 року. Заявники стверджують, що на зустрічі, яка відбулася у жовтні 2017 р., Галнафтогаз стверджував, що не має важелів впливу на Гуель Парк.

Документи щодо результатів перевірок, проведених МФК у 2013-2016 рр., свідчать, що клієнт мав розроблений детальний план залучення місцевої громади та що клієнт підтримував добрі стосунки із громадами, які проживали поблизу його об'єктів. Договір про забудову між Галнафтогазом та Гуель Парком від травня 2016 р. передбачав, що забудовник має дотримуватися власного плану залучення зацікавлених сторін. Із попереднього ознайомлення Омбудсменом з планом залучення зацікавлених сторін клієнта випливає, що основні аспекти розкриття інформації та залучення зацікавлених сторін не були втілені у відношенні до АЗС на вул. Ревуцького.

В Звітах за результатами щорічного моніторингу Галнафтогазу відсутня інформація про заходи із залучення зацікавлених сторін на рівні окремих АЗС Галнафтогазу чи робіт з реконструкції або будівництва. У звіті МФК щодо ознайомлення із цими Звітами за результатами щорічного моніторингу зазначено, що, будучи учасником Глобального договору ООН, клієнт публікує щорічний звіт за результатами впровадження принципів, що стосуються прав людини, охорони праці, охорони навколишнього середовища та протидії корупції. Під час попереднього ознайомлення із проектною документацією Омбудсменом не було виявлено підтверджень проведення консультацій або розкриття екологічної та соціальної документації стосовно АЗС на вул. Ревуцького. Як наведено нижче, після акцій протесту, що відбулися у вересні та жовтні 2017 р. проти будівництва АЗС на вул. Ревуцького, у звіті МФК зазначалося, що необхідно вжити заходів щодо врегулювання такої ситуації, та що клієнт має тимчасово призупинити будівельні роботи. У червні 2019 р. МФК повідомила Омбудсмену, що план залучення зацікавлених сторін клієнта був в основному розроблений для об'єктів АЗС, розташованих поза межами густонаселених житлових районів. МФК відмітила, що проводить роботу з клієнтом з метою внесення змін до його плану залучення зацікавлених сторін з метою забезпечення його відповідності вимогам Стандарту діяльності №1.

Навколишнє середовище та здоров'я

Заявники стверджують, що будівельні роботи порушують їхнє конституційне право на

безпечно для життя та здоров'я довкілля. Заявники додають, що у подібний спосіб, що й АЗС на вул. Ревуцького, інші АЗС ОККО у місті Києві завдають шкоди навколишньому середовищу. Занепокоєння заявників стосується забруднення ґрунту, води та повітря, яке може мати негативний вплив на стан здоров'я.

Галнафтогаз стверджує, що хоча за чинним законодавством України не вимагалось проводити оцінку впливу АЗС на навколишнє середовище, Гуель Парк добровільно замовив та провів зазначену експертизу щодо АЗС на вул. Ревуцького.¹⁵

Додатково до Стандарту діяльності №3 та Загальних настанов з екологічних та соціальних питань, Настанови Групи Світового банку щодо екологічних та соціальних стандартів для мереж роздрібного продажу нафтопродуктів визначають порядок врегулювання питань екологічного та соціального характеру, які стосуються роздрібних підприємств постачання нафтопродуктів.¹⁶ За цими настановами рекомендується вживати заходів з моніторингу та управління ризиками, що виникають у зв'язку із витокami нафтопродуктів, стічними водами, утилізацією відходів та викидами у повітря.

Як наведено у Настановах щодо екологічних та соціальних стандартів, до питань охорони здоров'я та безпеки місцевих громад, пов'язаних із експлуатацією роздрібних об'єктів постачання нафтопродуктів, також відноситься ймовірна шкода в результаті витоків, пожеж та вибухів.¹⁷ Хоча для належним чином спроектованих та організованих об'єктів такі міркування є малозначними,¹⁸ Омбудсмен відзначає наявність наукових джерел, що підтримують занепокоєння заявників стосовно ризиків для здоров'я, пов'язаними із проживанням поблизу заправок, в тому числі підвищення випадків дитячої захворюваності на рак.¹⁹

У звітах за результатами щорічного моніторингу Галнафтогазу, наданих МФК, міститься низка даних екологічного моніторингу, в тому числі показники обсягу викидів у повітря та якості води на декількох об'єктах АЗС, хоча залишається неясним, за якими стандартами здійснювалася оцінка або щодо яких саме АЗС було наведено показники. У звітах за результатами щорічного моніторингу також наведено відомості щодо безпеки праці, викидів у повітря, якості повітря, промислові відходи, стічні води, звичайні відходи та, зокрема, небезпечні відходи. У 2015 та 2016 рр. МФК повідомила, що показники якості повітря та рівня шуму на АЗС клієнта відповідають як місцевим нормам, так і вимогам МФК. МФК повідомила Омбудсмену про свою впевненість у дотриманні природоохоронних норм клієнтом, оскільки Галнафтогаз дотримується певних європейських стандартів стосовно своєї мережі АЗС.

Омбудсмен відмічає, що угода між клієнтом та Гуель Парком від травня 2016 р. вимагає від забудовника дотримуватися законодавства України у частині проектування та будівництва

¹⁵ Як зазначено вище стосовно дотримання вимог національного законодавства, Галнафтогаз стверджував, що за чинним законодавством проведення оцінки впливу на навколишнє середовище для об'єктів нерухомості на стадії будівництва або реконструкції не вимагалось.

¹⁶ Настанови МФК щодо екологічних та соціальних стандартів для мереж роздрібного продажу нафтопродуктів, 30 квітня 2007 р.: <http://bit.ly/EHSPetroleumNetwork>.

¹⁷ Настанови МФК щодо екологічних та соціальних стандартів для мереж роздрібного продажу нафтопродуктів, 30 квітня 2007 р.: <http://bit.ly/EHSPetroleumNetwork>, ст. 8.

¹⁸ Там же.

¹⁹ Жан Д. Брендер, Джуліана А. Маантей та Джаяджит Чакраборті, «Проживання поблизу об'єктів екологічної небезпеки та негативні наслідки для здоров'я», Американський журнал громадського здоров'я, 2011 р., 101 (Додаток №1): S37-52, доступно за посиланням: <http://bit.ly/2tY18hR>.

АЗС. Однак ця угода не передбачала обов'язкового дотримання забудовником європейських стандартів або природоохоронних положень Вимог щодо сталості або Настанов Групи Світового банку щодо охорони довкілля, охорони здоров'я та безпеки.

Реакція на протести

Заявники стверджують, що під час акцій протесту, що відбулися 27 та 28 вересня та 4 жовтня 2017 р. на вимогу Галнафтогазу поліція жорстоко побила протестувальників із використанням палиць та сльозоточивого газу. Заявники також стверджують, що Галнафтогаз та Гуель Парк намагаються їх залякати шляхом погроз по телефону, а також що вони підкупили деяких мешканців в обмін на їхню згоду з проектом.

Заявники вказують на те, що після спілкування між забудовником та заявниками у березні 2017 р. ситуація загострилася, і зрештою на об'єкт поставили озброєну охорону.

Заявники кажуть, що вони особисто не були причетні до пошкодження обладнання АЗС, яке сталося під час протестів у жовтні 2017 р. При цьому заявники стверджують, що суд наклав арешт на квартири деяких активістів у травні 2017 р. на прохання Гуель Парку. За інформацією заявників судовий позов Гуель Парку був необґрунтованим та не мав бути задоволений. Заявники стверджують, що на зустрічі, яка відбулася у жовтні 2017 р., Галнафтогаз зазначив, що нічим не може допомогти стосовно цих арештів. Арешти, накладені на заявників за позовом Галнафтогазу, врешті-решт було знято місцевими судами, хоча за інформацією заявників один арешт залишається в силі до закінчення судового провадження.

Галнафтогаз стверджує, що під час протестів у жовтні 2017 р. група осіб у масках розтрощила заправні насоси та інше обладнання, розбила вікна та вітрини, знищила матеріальні цінності, обладнання заправної станції та іншу власність. Галнафтогаз нічого не відповів на звинувачення щодо переслідувань активістів або арештів, накладених на їхнє майно – тільки продовжував стверджувати, що немає жодного юридичного відношення до будівництва заправки та не має юридичного права втручатися у господарську діяльність незалежної юридичної особи.

У частині застосування охорони у Звіті Галнафтогазу за результатами щорічного моніторингу зазначається лише те, що охорона залучається лише з метою забезпечення безпеки праці та здоров'я працівників та громадян. Під час попереднього ознайомлення Омбудсмена з документацією оцінки ризиків безпеки виявлено не було.

Механізм розгляду скарг

Заявники описують декілька спроб досягнути домовленості з Галнафтогазом, хоча й не безпосередньо за допомогою механізму розгляду скарг клієнта.

Після того, як заявники дізналися про початок будівельних робіт на вул. Ревуцького у грудні 2016 р., вони надіслали звернення на ім'я заступника голови районної адміністрації. За інформацією заявників, у отриманій ними відповіді йшлося про те, що проект полягає у реконструкції існуючої на ділянці нерухомості. Заявники зазначають, що того ж місяця вони подали запити у Державну архітектурно-будівельну інспекцію та заяву до Київської міської ради. Коли у кінці січня 2017 р. почалися будівельні роботи, заявники зареєстрували «мирну акцію протесту проти будівництва АЗС ОККО» у Київській міській раді. Після проведення акцій протесту заявники декілька разів спілкувалися із представниками Галнафтогазу, хоча,

за їхньою інформацією, це були неформальні консультації. Після цього заявники подали зазначені вище скарги до суду.

За інформацією МФК та Галнафтогазу забудовник опублікував оголошення про початок будівництва у газеті в травні 2016 р., а у середині січня 2017 р. Гуель Парк отримав листа від Дарницької районної адміністрації про відсутність скарг від громадськості.

У Звітах Галнафтогазу за результатами щорічного моніторингу зазначено наявність механізму розгляду скарг стосовно охорони громадського здоров'я та безпеки. За наявною інформацією, ця процедура передбачає проведення компанією розслідування з метою визначення причин виникнення такої ситуації. Галнафтогаз стверджує, що скарги реєструються та призначаються відповідальна посадова особа для їхнього врегулювання, а відповідь надається у встановлені строки.

У документації МФК не зазначено, чи ця система була застосована у зв'язку із протестами проти АЗС на вул. Ревуцького.

Реакція МФК на протести на вул. Ревуцького

У листопаді 2017 р. МФК зв'язалася з клієнтом з метою обговорення шляхів врегулювання протестів. МФК запросила у Галнафтогазу копію плану залучення зацікавлених сторін та плани забезпечення безпеки за стандартом діяльності №4, а також відомості стосовно того, чи Галнафтогазом було розкрито інформацію стосовно дозволів та ліцензій на проект та іншу інформацію щодо управління заходами охорони довкілля та безпеки. Галнафтогаз відповів, що будівництво АЗС на вул. Ревуцького здійснює Гуель Парк, який є окремою компанією. У наглядовій документації МФК зазначено, що МФК подавала клієнту запит на надання інформації про діяльність Гуель Парку.

За інформацією клієнта, умови контракту між Галнафтогазом та Гуель Парком передбачають, що будівництво АЗС має здійснюватися відповідно до вимог чинного законодавства та що інформація про будівництво буде опублікована. Клієнт повідомив МФК, що надасть плани залучення зацікавлених сторін, але запросив додаткову інформацію про стандарт діяльності №4, вказавши, що компанія не знайома із його вимогами.

У грудні 2017 р. МФК підготувала звіт про взаємодію між МФК та клієнтом стосовно врегулювання протестів. МФК повідомила, що клієнт опублікував інформацію про проект у місцевих газетах та провів зустрічі із зацікавленими сторонами, на яких не було порушено жодних проблемних питань. МФК зазначила, що не вважає, що будівництво порушує екологічні та соціальні проблеми значного масштабу, зокрема у частині відносин із громадськістю або безпеки. МФК зауважила, що не виявила жодних ознак залучення Галнафтогазом місцевої поліції або підрозділів безпеки для розгону протестувальників. У якості подальших заходів МФК попросила клієнта зібрати відомості щодо протестів, в тому числі задіяних сторін, опублікувати корпоративну заяву про інцидент та розробити перелік попередніх умов, необхідних для відновлення будівельних робіт на об'єкті. МФК також попросила Галнафтогаз надати завчасне попередження до того, як відновлювати роботи на об'єкті, та повідомила, що залишає за собою право приїхати на об'єкт з перевіркою.

МФК продовжувала здійснювати нагляд за діями клієнта стосовно скарги щодо будівництва на вул. Ревуцького у 2018 та 2019 рр., і також внесла у план екологічних та соціальних

заходів за проектом положення, за якими клієнт мав надати список існуючих та запланованих АЗС, розташованих у житлових районах, та розробити процедури проведення консультацій з громадськістю та механізм розгляду скарг для існуючих заправок, розташованих у житлових районах, та запланованих до будівництва заправок.

У липні 2019 р. МФК повідомила, що клієнту було вказано на його зобов'язання щодо мінімізації ризиків, пов'язаних із третіми особами. МФК зазначила, що клієнт взяв на себе зобов'язання врегулювати суперечки із людьми, які мешкають поблизу ділянки будівництва АЗС на вул. Ревуцького, і що клієнт підтвердив, що буде спільно із Гуель Парком працювати над врегулюванням звинувачень щодо погроз та переслідування. МФК також зауважила подальшу роботу із клієнтом з метою вдосконалення екологічних та соціальних аспектів його діяльності, зокрема у частині експлуатаційної безпеки, та роботу із клієнтом щодо перегляду та оновлення його Плану залучення зацікавлених сторін для забезпечення його відповідності вимогам Стандарту діяльності №1.

МФК передала Омбудсмену документацію щодо правових відносин між Галнафтогазом та Гуель Парком під час проведення оцінки Омбудсменом, у жовтні 2019 р.

Зустріч із мешканцями, ініційована Галнафтогазом

30 серпня 2019 р. Галнафтогаз провів переговори із місцевими мешканцями на території недобудованої АЗС із метою обговорення ситуації, яка склалася навколо АЗС. Оголошення про проведення зустрічі було опубліковано на веб-сайті Галнафтогазу за тиждень, а також розміщено у публічних місцях за день чи два до проведення заходу.²⁰ Клієнт повідомив МФК, що зустріч відвідало близько 30 людей, в тому числі представники ініціативної групи місцевих мешканців та представники силових блоків. Ініціативна група передала Галнафтогазу лист протесту, зазначивши, що запропонований формат зустрічі є неприйнятним, оскільки зустріч не є ані офіційною, ані прозорою. Представники ініціативної групи попросили, щоби компанія провела зустріч із мешканцями в іншому форматі та із наданням додаткової інформації щодо порядку денного як мінімум за тиждень.

За інформацією заявників, вони отримали повідомлення про проведення зустрічі на об'єкті за дуже стислий строк, і склалося враження, що це була просто формальність або «галочка» з боку компанії. Заявники були занепокоєні тим, що зустріч була неформальною та в цілому нерезультативною.

Клієнт повідомив МФК про своє розчарування тим, що на зустрічі місцеві мешканці не проявили достатньої готовності до співпраці, але, тим не менш, клієнт розгляне прохання ініціативної групи і сторони будуть намагатися і далі вести діалог.

Заявники повідомили Омбудсмену, що не отримали відповіді від клієнта.

Продаж прав Галнафтогазу на АЗС на вул. Ревуцького

У листопаді 2019 р. МФК повідомила Омбудсману про намір клієнта продати свою частку у АЗС на вулиці Ревуцького, та що МФК буде рекомендувати клієнту продублювати свої екологічні та соціальні зобов'язання у договорі купівлі-продажу. Заявники повідомили, що у листопаді 2019 р. елементи бренду ОККО було демонтовано з ділянки будівництва АЗС. Того ж дня заявники повідомили, що чоловік, який, за його словами, є пов'язаним із

²⁰ Веб-сайт ОККО, 23 серпня 2019 р., «ОККО запрошує до діалогу мешканців вул. Ревуцького та Ахматової (м. Київ)» (укр. мовою), доступно за посиланням: <http://bit.ly/2t9Mra1>, переклад на англійську мову підготовлено Апаратом Омбудсмена.

компанією, прийшов на об'єкт разом із представником Міністерства внутрішніх справ України, та звернувся до місцевих мешканців, стверджуючи, що спротив проекту відлякує інвестиції. Заявники передали Омбудсмену відео-запис розмов між цим чоловіком, журналістами та місцевими мешканцями.

Після цього клієнт опублікував на своєму веб-сайті оголошення про рішення розірвати відносини із Гуель Парком.²¹ У цій публікації клієнт зауважив, що Гуель Парк не врахував інтереси місцевої громади та не знайшов компромісного рішення. Клієнт вказав, що відтепер не має відношення до забудови та не несе відповідальності за ті дії, які у майбутньому компанія-збудувник та орендар земельної ділянки будуть проводити на цій території.

Заявники висловили занепокоєння тим фактом, що з публікації складалося враження, ніби між клієнтом та місцевою громадою було досягнуто згоди, що, як вони наголошують, не відбулося. Заявники звернули увагу на те, що у публікації зазначено, що між Галнафтогазом та Гуель Парком існує письмова домовленість – що, за їхніми словами, клієнт раніше заперечував.

У січні 2020 р. МФК повідомила Омбудсмену, що АЗС на вул. Ревуцького було частково демонтовано, а Галнафтогаз продав свої права на придбання об'єкту. МФК повідомила Омбудсмену, що клієнт продав недобудовану АЗС компанії, яка спеціалізується на управлінні проблемним активами та має кращі можливості пристосувати ділянку об'єкту під інші цілі.

Заявники підтвердили, що паливні насоси, елементи бренду ОККО та огорожі було демонтовано з об'єкту, однак зауважили, що паливні з'єднання та інші елементи інфраструктури залишилися на місці.

Зобов'язання МФК щодо посиленого нагляду

У ході проведення цього аудиту дотримання встановлених вимог МФК прийняла на себе наступні зобов'язання щодо посиленого нагляду за будівельною діяльністю клієнта. По-перше, МФК повідомила, що веде з клієнтом роботу для зміцнення його підходу до залучення зацікавлених сторін під час подальших будівельних проектів. До цього відноситься зобов'язання розробити план консультацій з громадськістю для нових об'єктів будівництва. МФК також повідомила про роботу з клієнтом, спрямовану на зміцнення його підходу до оцінки та моніторингу питань, що стосуються громадського здоров'я та безпеки, у розрізі майбутнього будівництва заправок. Також МФК зобов'язалася проконтролювати внесення клієнтом екологічних та соціальних вимог, передбачених Стандартами діяльності МФК, у договори забудови, які від укладає із партнерами та забудувниками.

Висновки

За результатами експертизи Омбудсмена виникає низка питань стосовно нагляду МФК за впровадженням системи екологічного та соціального управління клієнта – зокрема, у

²¹ Веб-сайт ОККО, 21 листопада 2019 р., «ОККО та місцеві мешканці дійшли згоди щодо АЗС на Ревуцького: компанія більше не має відношення до об'єкту», публікація (укр. мовою) доступна за посиланням: <http://bit.ly/2FOXIZE>, переклад на англійську мову підготовлено Апаратом Омбудсмена.

частині проведення екологічної та соціальної оцінки щодо нових АЗС відповідно до вимог Стандартів діяльності.

По-перше, у Омбудсмена виникли запитання щодо застосування МФК вимог щодо проведення консультацій та розкриття інформації, передбачених Стандартом №1, стосовно планів будівництва нових АЗС клієнта. Омбудсмен занепокоєний тим, що, можливо, заявників не проінформували про значні потенційні загрози (як, зокрема, ті, що зазначені у Плані локалізації та усунення наслідків), хоча це передбачено Стандартом №1 незалежно від того, чи таке вимагається за національним законодавством. Омбудсмен також висловлює занепокоєння тим, що клієнт не врегулював питання спротиву заявників будівництву заправки за допомогою власного механізму розгляду скарг, а натомість заявники говорять про усні погрози та переслідування у формі арешту їхніх квартир Гуель Парком.

По-друге, Омбудсмен має запитання щодо застосування МФК її вимог щодо управління ризиками третіх сторін до діяльності клієнта, зокрема будівельної моделі третьої сторони, яка використовувалася для проектування АЗС на вул. Ревуцького. Передача вимог щодо оцінки та зменшення екологічних і соціальних ризиків забудовнику є важливим аспектом цієї вимоги, і залишається неясним, наскільки ефективними були настанови МФК, надані клієнту, у цьому плані.

По-третє, у Омбудсмена виникає запитання щодо того, яким чином МФК здійснювала нагляд над клієнтом з метою оцінки ризиків для громадської безпеки та застосування сили, як передбачено Стандартами діяльності МФК №3 та №4.

Що стосується пізнього етапу нагляду МФК, Омбудсмен визнає, що МФК звернулася до клієнту з метою краще зрозуміти контекст протестів на вул. Ревуцького та статус проекту будівництва, а також рішення клієнта відмовитися від будівництва АЗК за цією адресою. Омбудсмен також відмічає зобов'язання, прийняті МФК стосовно поглибленого контролю за відповідними екологічними та соціальними ризиками під час проведення аудиту дотримання встановлених вимог, як наведено вище.

IV. Рішення Омбудсмена

Метою проведення аудиту дотримання встановлених вимог є встановлення того, що розслідування були ініційовані лише стосовно проектів, що викликають значне занепокоєння щодо наслідків екологічного та соціального характеру або із якими пов'язані питання системної важливості для Міжнародної фінансової корпорації (МФК). Під час прийняття рішення щодо проведення розслідування Апарат Омбудсмена зважає різні фактори, в тому числі масштаб порушених питань екологічного та соціального характеру, та проводить загальну оцінку того, чи розслідування щодо дотримання встановлених вимог є відповідною реакцією на такі обставини.

Заявники занепокоєні потенційним впливом АЗС на здоров'я мешканців та екологію району, що є густонаселеним та знаходиться близько до зони відпочинку. Заявники стурбовані тим,

що АЗС, побудовані в аналогічних умовах, наражають місцевих жителів на небезпеку. Ризики, пов'язані із будівництвом та експлуатацією роздрібних АЗС, можна контролювати за допомогою стандартних заходів з мінімізації ризиків, але за відсутності належного управління може виникнути ціла низка проблем, та існують дослідження, результати яких обґрунтовують занепокоєння заявників щодо впливу АЗС на стан здоров'я мешканців розташованих поруч житлових будинків.

Заявники стверджували, що Гуель Парк відмовився від діалогу стосовно екологічних наслідків будівництва АЗС на вулиці Ревуцького, а Галнафтогаз стверджував, що забудова не відноситься до їхньої відповідальності. Заявники також стверджують, що зіткнулися із погрозами та залякуванням у наслідок спроб донести свою позицію та протестів проти будівництва АЗС.

Апарат Омбудсмена вважає, що існує ймовірність того, що під час розгляду проекту МФК не було враховано відповідні екологічні та соціальні вимоги. Як зазначено у наглядовій документації МФК, основною причиною для занепокоєння є той факт, що будівництво АЗС на вулиці Ревуцького не підпадає під відповідальність клієнта, оскільки забудовником є окрема компанія. Апарат Омбудсмена має запитання щодо цього підходу у розрізі положень щодо дотримання Стандартів діяльності, за якими клієнт повинен враховувати та контролювати ризики третіх сторін, в тому числі ризиків, які впливають за контрактними домовленостями.

При цьому не передбачається, що сама МФК буде здійснювати оцінку та нагляд за виконанням кожного будівельного проекту, що здійснюється клієнтом або підрядниками клієнта в рамках подібного інвестиційного проекту. Скоріше МФК має контролювати таке будівництво за допомогою системи екологічного та соціального управління клієнта. У цьому випадку МФК мала проконтролювати, що клієнт розробив таку систему, яка охоплює повний спектр його діяльності, в тому числі АЗС – зокрема, оскільки розширення мережі АЗС було значною частиною бізнес-плану клієнта.

МФК дізналася про спори стосовно будівництва АЗС на вулиці Ревуцького в результаті проведення акцій протесту у жовтні 2017 р. В таких обставинах Політика соціально-екологічної відповідальності передбачає, що МФК спільно з клієнтом здійснює врегулювання питань, які виникають під час реалізації проекту, відповідно до Стандартів діяльності. Зокрема, МФК має пересвідчитися, що система соціального та екологічного управління клієнта застосовується до оскаржуваної діяльності та дозволяє достатнім чином врегулювати заявлені ризики. МФК було вжито заходів для збору інформації щодо АЗС на вулиці Ревуцького та діяльності клієнта щодо експлуатації мереж АЗС в цілому. При цьому в Апараті Омбудсмена виникли питання щодо того, чи такий підхід МФК дозволяє зробити висновок, що з боку клієнта управління ризиками, які виникають у зв'язку із будівництвом нових роздрібних АЗС, відповідає вимогам Стандартів діяльності – як стосовно АЗС на вул. Ревуцького, так і в цілому.

Якби Галнафтогаз мав намір завершити будівництво АЗС на вул. Ревуцького, комбінація зазначених вище проблемних питань у частині дотримання встановлених вимог та екологічних і соціальних напрямків могла бути достатньою для ініціювання розслідування дотримання встановлених вимог. Однак з огляду на те, що, судячи з усього, Галнафтогаз відмовився від забудови об'єкту по вул. Ревуцького, Омбудсмен приймає рішення не проводити розслідування дотримання встановлених вимог за цією скаргою. Також під часу

проведення аудиту дотримання встановлених вимог МФК повідомила про початок роботи із цим клієнтом щодо перегляду його політики залучення зацікавлених сторін. Це певним чином стосується занепокоєння Омбудсмена стосовно нагляду МФК за системою екологічного та соціального управління клієнта, що у більш загальний спосіб стосується будівництва автозаправних станцій. Також МФК зобов'язалася проконтролювати внесення клієнтом екологічних та соціальних вимог, передбачених Стандартами діяльності МФК, у договори забудови, які від укладає із партнерами та забудовниками. В таких обставинах Апаратом Омбудсмена було прийнято рішення закрити цю скаргу без подальшого розслідування.

Оскільки та частина скарги, що стосується шахрайства та корупції, не підпадає під мандат Апарату Омбудсмена, Апарат Омбудсмена перенаправив її на розгляд Апарату Групи Світового банку з питань інституційної доброчесності.